

ROLUL MĂNĂSTIRILOR ȘI AL BISERICILOR ÎN DEZVOLTAREA SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ A LOCALITĂȚILOR DIN BUCOVINA

Despina SAGHIN

Cuvinte cheie: biserică, credință, spiritualitate creștină, istorie ecleziastică

Key words: church, faith, Christian spirituality, ecclesiastic history

The Role of the Monasteries and of the Churches in the Social and Economic of the Establishments in Bucovina. The Roumains have a strong tradition as far as their faith is concerned, with hundreds of monasteries and churches, with a very rich ecclesiastic history and also with an authentic Christian spirituality.

The Roumanian Orthodox Church has identified itself from the very beginning with the entire life of the Roumanias, helping them to resist as a nation during its tumultuous history; it has been contributing to all important political events of our people in their fight for independence and national and political unity.

The Church has been playing an important role in the consolidation of the unitary and literary language and in the birth of the national conscience and, therefore, in the unification of the Romanian nation because it managed to unite the souls of the Romanians long before their political unity.

1. SCURTĂ PREZENTARE ISTORICĂ A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pentru a înțelege care este rolul Bisericii Ortodoxe Române în prezent trebuie să facem o scurtă incursiune în istorie și să punem în evidență adevărul istoric.

Vrem să insistăm mai ales asupra a două perioade istorice care au influențat mult Biserica Ortodoxă, mai ales în Bucovina. Prima perioadă este cea în care Bucovina a fost anexată Imperiului Habsburgic, iar a doua este perioada comunistă, când Biserica Ortodoxă a suferit și a pierdut foarte mult. Habsburgii au fost impresionați de puterea bisericii. În Bucovina, de exemplu, existau 17 mănăstiri, 19 sihăstiri și 247 biserici, în care trăiau mai mult de 900 călugări și preoți (N. Iorga, *Istoria românilor din Bucovina ...*, p. 71). Proprietățile bisericesti totalizau 190 mii hectare (305,7 km²), și din 229 comune, 115 se găseau pe domeniile mănăstirești.

O primă lovitură a constat în secularizarea averilor mănăstirești, și a doua în desființarea mănăstirilor și a schiturilor.

După I. Nistor (*Istoria Bisericii din Bucovina*, 1914), viața monahală a fost întreruptă în 1785. Excepție făceau trei mănăstiri: Putna, Sucevița și Dragomirna, fiecare având maximum zece călugări sau maici. În 1714 erau patru mănăstiri și 43 maici sau călugări: Putna, Sucevița, Dragomirna și Suceava.

O altă perioadă dificilă pentru Biserica Ortodoxă, în general, a fost perioada comunistă. Mulți preoți au fost întemnițați, majoritatea mănăstirilor au fost închise, iar călugării și maicile au fost obligați să le părăsească.

Învățământul religios a fost interzis în școli, iar domeniile bisericesti au fost confiscate.

2. ACTIVITATEA CULTURALĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ A BISERICII ORTODOXE DIN BUCOVINA DE-A LUNGUL TIMPULUI

Biserica a jucat un rol important în lupta pentru unificarea Principatelor, adică pentru unirea Țării Românești cu Moldova (1859) și în timpul războiului de Independență (1877-1878). Biserica Ortodoxă a contribuit direct prin colecte pentru front prin trimiterea pe câmpul de luptă a călugărilor și a preoților.

Cu același spirit de sacrificiu, Biserica s-a angajat, de asemenea, în eforturile comune pentru apărarea patriei în primul și al doilea război mondial.

Pe lângă rolul moral-religios, Biserica a avut și rolul unei imense forțe culturale deoarece cultura a pătruns în sufletul oamenilor, mai întâi sub influența Evangheliei.

În 1747 a fost fondată Școala Episcopală din Rădăuți. Biserica sponsoriza studenții care își luau examenele, chiar dacă învățământul se făcea mai ales în limbile latină, greacă, iebraică și germană și nu în limba română.

În 1778, la Putna, exista o Academie Teologică. După 1778, în locul acestei Academii, Biserica Ortodoxă a fondat o școală clericală pe lângă mănăstirea „Sf. Ilie” din Suceava.

În perioada 1786-1869 exista câte o școală pe lângă fiecare parohie, școli care erau finanțate de Domeniul Ecleziastic.

În 1827-1829, Biserica Ortodoxă din Bucovina a fondat Seminarul și Institutul Teologic din Cernăuți, iar în 1860 a fost fondat Liceul Ortodox din Suceava, care în 1913 număra 888 elevi.

În 1829, mitropolitul Veniamin Costache fondează, pe cheltuiala Mitropoliei din Iași, la mănăstirea „Sf. Gheorghe” din Suceava prima școală de cântăreți (I. Caproșu, *Vechea catedrală metropolitană din Suceav*, 1980).

Anul 1940 are o mare importanță, pentru că Biserica Ortodoxă din Bucovina a creat primele școli românești care aveau institutori români – ortodocși, școli care au fost finanțate de asemenea, de Domeniul bisericesc.

Prin regimul restrictiv impus cu privire la exploatarea pădurilor, mănăstirile au avut un rol important în conservarea acestora. Așa se explică faptul că, în prezent, în Obcina Mare pădurile ocupă 90% din teritoriu, comparativ cu Obcina Mestecănișului, în care suprafața forestieră este mai redusă (I. Iosep, P. Blaj, 1993).

Biserica a avut și un rol important în dezvoltarea comerțului. În multe localități începuturile comerțului s-au bazat pe anumite privilegii acordate de mănăstiri. Oamenii erau liberi să vândă și să cumpere prin sate, fără să plătească vamă. De exemplu, orașul Rădăuți, care a devenit târg important de la începutul secolului al XIX-lea.

3. ACTIVITATEA FILANTROPICĂ

Biserica Ortodoxă din Bucovina și Biserica Ortodoxă Română, în general, s-au preocupat de-a lungul timpului de nevoile spirituale și materiale ale credincioșilor. Biserica a desfășurat o activitate filantropică organizată sub diverse forme: ajutorarea orfanilor, a bolnavilor, a săracilor, prin colecte organizate de biserică.

Pe lângă mănăstiri existau în trecut spitale care erau administrate de călugări sau de maici.

În timpul primului război mondial, din cauza numărului mare de orfani, Biserica Ortodoxă Română a fondat o societate pentru protecția orfanilor de război.

4. ROLUL MĂNĂSTIRILOR ȘI A BISERICILOR ÎN DEZVOLTAREA SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ ÎN PREZENT.

Tema noastră se raportează la Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților și mai ales la mănăstirile care sunt incluse în patrimoniul U.N.E.S.C.O. (Vroneț, Humor, Moldovița, Sucevița, Arbore, Putna și Probota) și câteva biserici care au implicații mai importante, în ciuda dificultăților de ordin economic (mănăstirea „Sf. Ioan” din Suceava).

Sub domnia voievodului Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Alexandru Lăpușeanu urmași de Movilești, au fost construite biserici și mănăstiri fortificate, care sunt încă bine păstrate și cărora se datorează astăzi celebritatea Bucovinei. Mănăstirile și bisericile construite în secolul al XV-lea și al XVI-lea au fost acoperite, după 1530, de impresionante fresce exterioare, caracterizate printr-o mare originalitate a temelor și printr-un rafinament cromatic deosebit.

Aceste mănăstiri au deja o sarcină imensă în privința restaurării acestor monumente având în vedere că statul nu se implică deloc sau foarte puțin. Deci, această sarcină apasă pe umerii călugărilor sau ai maicilor, care fac mari eforturi pentru a aduna banii necesari pentru restaurare. Costurile restaurării se ridică adesea la zeci de miliarde, în timp ce venitul realizat de mănăstiri este destul de modest.

Fiecare mănăstire posedă un teren de câteva hectare care asigură numai produsele necesare pentru locuitorii acestor mănăstiri și pentru cei care vin ca pelerini, pentru cei care muncesc la restaurare, pentru orfanii care își petrec vacanța în unele mănăstiri.

La muncile câmpului participă mai ales maicile și călugării, dar există de asemenea, muncitori permanenți și sezonieri. Numărul muncitorilor sezonieri poate să se ridice în timpul culesului la patruzeci pe zi.

Venitul mănăstirii este asigurat de asemenea prin activitatea turistică și prin contribuția credincioșilor.

Cea mai intensă activitate turistică se înregistrează începând cu luna aprilie și până în luna septembrie. Este vorba de un număr de 30.000 până la 40.000 turiști pe sezon (în proporții egale turiști români / turiști străini).

Printre turiștii europeni cei mai interesați sunt germanii, francezii, elvețienii, italienii, spaniolii, iar în privința turiștilor extraeuropeni un mare număr este asigurat de japonezi și coreeni.

Astăzi, ca și în trecut, mănăstirile și bisericile joacă un important rol spiritual și cultural printre credincioși. Ele adăpostesc numeroase valori de patrimoniu: icoane, manuscrise, obiecte de cult din metale prețioase, cărți vechi, documente istorice, prezentate cu copetență de călugări și maici, vizitatorilor și pelerinilor, ceea ce implică o educație patriotică, istorică și estetică.

În prezent, ca și în trecut, în mănăstiri și în biserici se pun în lumină, opere de spiritualitate și de cultură prin tipărirea unor monografii bogate, albume etc. Bibliotecile sunt adevărate comori ortodoxe, unde călugării și chiar anumiți credincioși aprofundează învățăturile biblice.

În toate mănăstirile funcționează ateliere unde se confecționează îmbrăcăminte, covoare, ateliere de pictură pe sticlă care este specific românească. Scrierea și tipărirea textelor religioase constituie elemente importante în activitatea și viața Bisericii Ortodoxe Române contemporane. Cărțile de doctrină ortodoxă au apărut într-un număr mare în ultimii ani, cărți de rugăciune, calendare, reviste.

Vom da câteva exemple în ceea ce privește implicațiile Bisericii Ortodoxe din Bucovina pe plan social (filantropic). Este vorba despre biserica „Sf. Ioan” din Suceava, lângă care se construiește un nou Seminar Teologic (un altul funcționează la Dumbrăveni – comună situată la 15 km de Suceava). Tot pe lângă mănăstirea „Sf. Ioan” din Suceava s-a construit un azil sub îndrumarea Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților. Construcția a început în anul 1992 și a fost dată în folosință în 1996. În prezent există peste 100 de persoane în vârstă în acest azil.

Căminul de tip familial „Sf. Gheorghe” din Dolhasca, care a fost fondat la inițiativa preotului Gheorghe Saftiuc, cu sprijinul Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

La Bogdana, sat situat la 3 km de Rădăuți, episcopul de Rădăuți a dispus construirea unui complex de 10 case pentru orfani, proiect realizat în colaborare cu Guvernul României. Este o preocupare de a construi locuințe de tip familial, care au drept scop, educarea și pregătirea copiilor, în vederea unei mai bune integrări în societate.

În orașul Vatra Dornei există Fundația „Mila Creștină”, care distribuie medicamente oamenilor săraci și bolnavi.

Pe plan economic, realizările sunt destul de modeste pentru că Biserica Ortodoxă Română nu are mijloacele necesare pentru a interveni.

BIBLIOGRAFIE

- Coman, C** (1995), *Ortodoxia sub presiunea istoriei*, Edit. Bizantină, București.
- Iacobescu, M.** (1993), *Din istoria Bucovinei*, Edit. Academiei, București.
- Iosep, I. , Blaj, P.** (1993), *Contribuții la cunoșterea braniștilor din Bucovina, „Suceava”*, Anuarul Muz. Jud., XVII-XVIII-XIX/1990-1992, Suceava
- Nistor, I.** (1914), *Istoria Bisericii din Bucovina*, Edit. Humanitas, București.
- Papandreu, D.** (1999), *Biserica, Societatea, Lumea*, Edit. Trinitas, Iași.
- Schönborn von, Cristoph** (2000), *Oamenii, Biserica și țara*, Edit. Anastasia.

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava